

Boj Cirkvi s moderným umením – Louis Veuillot ako kritik a literát

J. Lomský

27. apríla 2021 ✚ Cirkev ✚ Cirkev bojujúca

Zdroj: wikimedia commons

pokračovanie II. časti

Pozrime si teraz bližšie Veuillotovu spisovateľskú činnosť, ktorej som sa viac ráz dotkol pri opise jeho života. Môžeme ju rozdeliť na žurnalistiku a knižnú literatúru.

Je rodeným spisovateľom. Mal k tomu potrebné podmienky. Bystrý pozorovací zrak, zdravý zmysel pre všetko, čo je praktické, nevyumelkované, pohotovosť, neskoršie pevné princípy a nezlomné presvedčenie, konečne prehĺbené štúdiom všetkých zjavov svojej doby a jej potrieb priamo ho predisponovali na žurnalistiku. Keď roku 1831 uzrel svetlo sveta jeho prvý článok, hneď zanechal svoje dovtedajšie zamestnanie a šiel do redakcie. „Dieťa“ svojej doby, chce brániť pomocou tlače záujmy nových pánov a to bojom proti slobode tej tlače, ktorú použili, aby ňou zrútili starý trón. Mladý, nadaný a sebavedomý redaktor sa dá s chuťou do práce. O presvedčení netreba hovoriť, ale skôr o mladej rojčivosti a potrebe boja, čo bolo vtedy takpovediac zvykom.

Kritika, politika, hospodárstvo, polemika, slovom všetko, okolo čoho sa točí verejný život, nájde miesta v jeho úvahách. Najviac sa venuje divadelnej kritike, ktorú mu redakcia zverila. Je zaujímavé, že na začiatku svojej žurnalistickej kariéry, teda ešte ako 18-ročný redaktor, vie dobre postrehnúť nedostatky vtedajšieho romantického divadla, ktoré začalo zatláčať klasikov. Postavil sa proti mladým skladateľom, väčšinou osobným priateľom, ako je V. Hugo a A. Dumas, ale ani priateľstvo, ani iné ohľady nezabráni mu povedať pravdu. Miluje novotu, ale len vtedy, ak vyhovuje ľudským požiadavkám. Z nového divadla môže človek vyčítať všeličo, ale aj nič. O Hugovi hovorí, že vie opísať do najmenších detailov materiálnu, kostýmovú stránku, takže si netreba hlavu lámať, ako treba zamaskovať hercov. Ale kde je potom to vyššie: vnútorná skladba, psychológia, ktorá má zodpovedať skutočnosti; ďalej kde je duch doby, v ktorej sa dej odohráva? Všetko sa rozplynie v podružných suchých príhodách; nieto činnosti, života v dramatických dielach V. Huga. Dumasovi vytýka, že vymýšľa, nejde po ceste pravdivosti a reálneho života, jeho osoby nikdy nemohli

jestvovať. Preto sa ani nečuduje, že dráma Antony bola vypísaná.

Čo chce mať Veuillot v dráme? Prirodzenosť, pravdivosť a život, lebo len to je pravé umenie. Romantickému divadlu to chýba, preto ho odsudzuje.

Z jeho pera vyšlo aj veľa iných kritik a dobových článkov, ktoré majú v sebe istú vnútornú silu. Často sa v nich prejavuje autorova originálnosť, polemický duch, ktorý vedel ironicky zosmiešniť protivníkov. „*Journal de Rouen* a vážiť si verejnú hanblivosť! Akiste je na ceste, aby prestal vychádzať.“ Môžeme si domyslieť, že jeho sarkastické poznámky, výrazy boli príčinou nejedného duelu, z ktorých Veuillot vyviazol vždy šťastlivo.

Jeho vnútorné boje nastali po obrátení. Neveril v poslanie katolíckej žurnalistiky. Diviť sa tomu nemusíme. Katolícke noviny boli ešte popoluškou, Veuillot sa s nimi ani nezaoberal. Spôsob písania iných časopisov sa mu priamo zošklivil. Videl dobre, ako podkopáva liberálna tlač náboženstvo, pravú literatúru, umenie a verejný poriadok. Ale na začiatku si nevedel uvedomiť, že liek má byť primeraný chorobe. Proti nevereckým a revolucionárskym novinám treba postaviť katolícke noviny! Ale či katolícke noviny nie sú holým preludom, blúznením? Veď tak sa o tom vyslovil kritik Sainte-Beuve a iní.

Vidí sa, že priam toto tvrdenie a či skoršie výsmech domnele neschopného, nemohúceho katolicizmu prinútili Veuillota dať sa znovu do práce. „*Náboženstvo ma naučilo poznávať bezbožnosť a čoskoro som videl, že je nevyhnutné zvesiť z klinca meč žurnalistu a postaviť sa znovu do bojovného šíku proti nepriateľom.*“ Takto písal krátko po vstupe do redakcie *L'Univers*, ktorý dotiaľ len živoril. Veuillot bol povolaný vzkriesiť ho a postaviť na čelo francúzskej katolíckej žurnalistiky. Chcel ukázať, čoho je schopný katolicizmus a ukázal to takými skutkami, akými sa mu nevedel postaviť ani najväčší žurnalista z protivného tábora.

Čo treba žurnalistovi? Talent, smelosť, nestrannosť a najmä priamosť a poctivosť. Talent žurnalistu? „*Pohotovosť, priliehavosť a najmä jasnosť. Má len jednu stránku zaplniť a k práci má len jednu hodinu, ale musí vylíčiť spor, biť nepriateľa a podať svoju mienku; ak je niektoré slovo zbytočné, ak čitateľ na prvý pohľad neporozumie niektorej vete, žurnalista sa nerozumie svojmu remeslu.*“

Takto si Veuillot predstavoval žurnalistu. Ale v tomto boji a najmä v nezávislosti sa musí pridržať istých pevných bodov. Kto je raz na tej, druhý raz na inej strane, kto nehľadá pravdu, ale kalkuluje, ten nielenže nie je charakterným človekom, ale si ani nezasluguje meno žurnalistu. Veuillot videl, že protivníci robili čosi podobné. Nemali pevného základu, nemali direktív. A tu zbadal, že katolícky žurnalista má budúcnosť, lebo má pevný oporný bod. Ak sa ho bude pridržať, zachráni sa od pádu.

„*Ak žurnalista vie plniť svoje povinnosti oproti Bohu a vlasti, nebezpečenstvo nezávislosti sa mu stane silou. Zdá sa mi, že katolícky žurnalista je pozostatkom rytierstva. Neodkladá zbraň, ide napred, hlása všade vieru a pomoc. Berie si pred seba, že nebude páchať nespravodlivosť, ale ju ani nestrpí.*“

Veuillot ako polemik tu stojí na prvom mieste. Jeho polemiky sú založené na premyslenej a dobre vyhranenej doktríne, ktorá spočíva na hlbokom presvedčení, že Božská Opatera spravuje celý svet a osudy jednotlivých národov. Kristus je mu centrom verejného a súkromného života. Evanjelium knihou každého

životného kroku. Darmo sa namáha moderný duch nahradiť Evanjelium rozličnými vedeckými a filozofickými systémami a kadejakými absurdnosťami, či už v sociálnom, či v politickom alebo morálnom živote. To sú klamy, výhonky ľudskej pýchy, nespratnosti a sebeckosti, znetvorenie pravej kresťanskej lásky: tieto náhradkové surogáty sa skôr či neskôr zrútiť na svojich vlastných kontradikciách. Pevný a nehybný základ morálky, spoločenského života a konečné rozlúštenie všetkých konfliktov a problémov života, ktoré otriasajú ľudskou spoločnosťou, sa nájdu len v Evanjelii. Tam je princíp slobody, poriadku a pokoja, lebo je založený na Láske a Spravodlivosti, ktoré môžu zaistiť najlepšie rovnosť a bratstvo.

Ale Evanjelium s celým obsahom a so všetkými konzekvenciami má u seba len katolícka Cirkev. Darmo sa honosia iné náboženské spoločnosti, že sú založené na Evanjelii. Títo ho v jeho dôsledkoch odmietajú, kúskejú alebo ohrýzajú. Preto bol Veuillot presvedčený, že Cirkev v sebe skrýva veľké poklady pre národy. Odtiaľ jeho až náruživá práca priviesť Francúzsko na pravú cestu, spojiť ho s Rímom, aby čerpalo z veľkého duševného bohatstva Cirkvi.

„Duch Svätý zaveje, Boh vyšle svojich zvláštnych poslov, a katolicizmus znadprirodí všetky národy i pri tom, že terajšia veda dáva zaslepenie a nedôveru oproti pravde zasa filozofia.“

Kresťanských zásad sa treba pridržať aj v literatúre. Veuillot mal tu svoju mienku: Literatúra, podrývajúca morálne zákony, je ošklivá. Ba treba odsúdiť aj takú literatúru, ktorá sa uspokojuje len formami. Takáto literatúra neplní svoje pravé poslanie, neprináša nič osožné ľudskej spoločnosti.

Preto vyhlásil neúprosný boj proti spisovateľom, ktorí zabúdajú na túto povinnosť, ale najrozhodnejšie sa ozval proti tým, čo rúcajú morálku a náboženstvo. Vždy stál na stráži a držal vysoko zástavu katolíckej tlače. Týmito myšlienkami preplnené sú všetky jeho práce. Vyvierajú zo srdca, v ktorom je živá viera, hlboko zakorenený katolicizmus, prevádzaný do poslednej litery.

Niekomu sa môžu zdať tieto hranice a zásady príúzké, prísne, ale nikto im nemôže odoprieť veľkosť, krásu a vnútornú silu. Šťastlivý človek, ktorý dosiahne v živote jednotnosti, ide za jediným a to pravým cieľom a nerozleje sa na všetky strany.

Žurnalistická tvorba Veuillotova vyšla v 18-zväzkovej sérii *Mélanges*, o ktorej kritik francúzskej literatúry Strowski hovorí, že nám dáva to najrozličnejšie, najzábavnejšie a najfrancúzskejšie čítanie.

Po štylistickej a rečovej stránke sú vety často krátke, trhané ako voda horskej bystriny, padajúca zo skaly na skalu, ale vždy myšlienkovo zliate, spoludržiacie. Raz sú vážne, inokedy hroziace, výstražné, zasa satirické, až priostré, sarkastické, ale nikdy nie zúriivo besné, ktoré by chceli nepriateľa pohltiť, ale v podstate sú láskavé, volajúce po pravde a hľadajúce nápravu. Presiaknuté sú klasickým nádychom, ale myšlienkovo vždy dobové, plné vzťahov na skutočný život, rečovo čisté a prekypujúce slovným bohatstvom.

Hoci Veuillot bol povolaním a charakterom iba žurnalistom, predsa napísal aj veľa kníh, z ktorých niektoré zostanú vždy dobové, lebo nám podávajú cenný obraz doby a ukazujú, že svet sa točí vždy okolo tých istých otázok. Ak chceme oceňovať ich hodnoty podľa vonkajších zjavov, len si pozrime, koľko majú vydaní, akým oduševnením ich katolíci vítali a aký boj rozvírili proti nim a ich autorovi nepriateliam.

Pri posudzovaní Veuillotových kníh musíme mať pred očami dve veci. Písal ich alebo na obranu náboženstva a Cirkvi, alebo chcel iných mravne poučiť.

„Keby mi nebolo dovolené brániť katolícku vec, skoro by som sa hanbil brániť čosi iné. Politika, filozofia, literatúra, čo to má za cenu, keď je to oddelené od Cirkvi?“

Inde: „Nemám rád fantáziu, ani v živote ani v umení. Držím sa skutočnosti; robím tak, aby sa čitateľ mohol mravne poučiť. To je najvyššou úlohou spisovateľa. Umenie pre umenie nie je umením. Umelec, ktorý si dovoľí odbočiť od prírody a chvastať sa, že nájde krásu a dobro bez pravdy, nemá úcty ani k čitateľovi, ani k sebe a nezná prvé slovo svojho remesla.“

Les pèlerinages de Suisse je prvou knihou, napísanou hneď po svojom obrátení. V nej sa nám objavuje nový človek: úprimný katolík, túžiaci podeliť sa so šťastím, ktoré našiel v Cirkvi. Cieľ knihy je apologetický po stránke náboženskej a historickej. Svoje úvahy vkladá do opisu miest, ich života a histórie, do krásnych a poetických obrazov prírody a pastierskeho života. Porovnáva život švajčiarskeho ľudu pred reformáciou a po nej. Reformácia nie je mu obrozením náboženského života, ale jeho skutočnou deformáciou. Kto chce reformovať, ten nesmie rúcať to, čo je už vystavané, ale len opraviť. Reformácia rúcala, ale nevedela stavať nijaké nové hodnoty. Po stránke rečovej Veuillot stáva sa hneď touto prvou knihou „*écrivain de race*“, ovládajúci dôkladne reč a vediaci jej dať zriedkavú formu. Kniha bola prijatá s veľkým oduševnením; ani neverecké noviny nemohli jej odprieť originalnosť a vrelosť vnútorného presvedčenia.

Každé umelecké dielo má v sebe čosi zo svojho autora. Je ona väčším či menším odrazom autorovej duše, zmýšľania a citov. Ale každý umelec má jedno dielo, do ktorého vložil takpovediac svoju celú dušu, otvoril ním dokorán svoje srdce, ukázal jeho hodnotu, bohatstvo alebo prázdnotu. Takéto dielo je mu najdrahšie, je jeho „privilegovaným dieťaťom.“ U Veuillota môžeme týmto menom pomenovať dielo *Rome et Lorette* (1845). V ňom sa nám predstavuje – ako vo filme – celý jeho mladý život až po dobu obrátenia. Písané je precítene, úprimne, prekypuje vďakou naproti Tomu, ktorý ho vyviedol z tmy a vsadil ho do raja svojich vyvolených. Odohráva sa tam najväčšia životná dráma: Boj svetla a tmy, zápas medzi milosťou a diablom. Len ten, kto zakúsil ostrosť a plnosť tohto boja, vie si oceniť pokoj, ktorý dáva náboženstvo a vie pochopiť i povďačnosť a živú, skoro naivnú vieru konvertitovu. *Rome et Lorette* zostane životným Veuillotovým dielom. Koľko mladých obetí rozličných osídien našlo by v ňom potešenie, svetlo a východisko zo životného labyrintu.

Rím bol Veuillotovi vlastťou, predchuťou nebeskej otčiny, lebo tam sa pre ňu zrodil. Nemohol na to zabudnúť. Viac ráz putoval do večného mesta a napokon mu venoval dva veľké zväzky: *Les Parfums de Rome* (1862). Pri písaní tejto knihy bol vo svojom eláne. V krátkych, akoby vyseknutých obrazoch, opisuje náboženské a umelecké pamiatky Ríma, takpovediac ospevuje a zveľbuje jeho slávu a veľkosť, navštevuje baziliky a katakomby, rozpráva detsky úprimne a jednoducho o živote Svätých a podáva legendy rímskych panien. Bráni záujmy Cirkvi, slobodu a suverenitu sv. Otca. Jeho duch vyvrcholí vo vnútornom spojení s Cirkvou, ktorá nás každým slovom a gestom vedie k Bohu, spája nás s Ním, no, nie izolovane, ale spoločne, akoby sme skutočne tvorili jedno telo, ktorého hlavou je Kristus. (Efez. 1, 22, 23; Kol. 1, 18, 19)

Vo svojej apologetickej práci ide ešte ďalej. Napíše päťstostranovú knihu *La Vie de N. S. Jésus-Christ*, kde ukazuje, že Kristus nie je len človekom, ako to chcel dokázať Renan, ale je aj Bohom a tak správne je nami pokladaný za Boho-Človeka. „Pri písaní tohto Kristovho životopisu som pocítil zázrak útechy, zázrak viery a zázrak víťazstva. Na prahu kostola som videl, že vstupujem do Beth-Lehema (do domu chleba). (1) Cítil som, že Credo na perách premožených detí a žien je meč, ktorý zrazí

Satanáša.“

Myslím, že krátkym uvedením týchto kníh som ukázal, akým smerom kráčal Veuillot. Jeho osoba, život a práca nám ukazujú, čo môže Cirkev čakať od podobných pracovníkov, ak sa nájdú čo len dvaja-traja takíto smelí, úprimní a ozaj katolícki svetskí spisovatelia.

Nevyčerpal som ani z ďaleka celú Veuillotovú literárnu prácu. Ako by som to mohol urobiť v jednom článku, čo iní opísali vo viaczväzkových dielach? Pre väčšiu úplnosť podám ešte názvy niektorých Veuillotových kníh. Sú to: *Les Odeurs de Paris* (1827), z ktorej 25-tisíc exemplárov sa rozchytalo za týždeň. *Droit du seigneur au Moyen-Âge* (1854), polemickej spis. *L'illusion libérale* (1866), *Les Libre-penseurs* (1886) a najmä krásne novielky a historky zo skutočného života Veuillota *Historiettes et fantaisies*. Z kritických diel vyniká *Molière Et Bourdaloue*.

(1) Beth-Lehem podľa hebrejskej etymológie znamená doslova: dom chleba. – Iní odvodzujú meno od mena bohyne Lachámu.

Článok bol pôvodne uverejnený časopise Kultúra č. 5 v roku 1933.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/boj-cirkvi-s-modernym-umenim-louis-veuillot-ako-kritik-a-literat/>